

Cfo's en accountants zijn vertrouwenscrisis meer dan zat

Arnoud W.A. Boot

Als de vertrouwenscrisis op de financiële markten ergens heeft geleid tot reputatieschade dan is het wel bij accountants en financieel bestuurders. En zij laten er geen gras over groeien: negen van de tien financieel bestuurders en accountants zien in de beloningsstructuur van topmanagers een verklaring voor de boekhoudschandalen, en zes van de tien willen opties als beloningsinstrument afschaffen.

Waar een anonieme enquête al niet goed voor is! Ik trek hier slechts een conclusie uit. Accountants en financieel bestuurders hebben hun buik vol van de vertrouwenscrisis, en zij willen weer respect. Mensen geven om hun reputatie, zij willen niet als uitschot worden behandeld.

Een onmiddellijke vraag die opkomt, is waarom het zo moeilijk is met zo'n overeenstemming iets ten goede te veranderen. De Amerikaanse Sarbanes Oxley Act die wel meteen inspeelde op de vertrouwenscrisis is hier ten lande zwaar bekritiseerd. Discussies gingen over extraterritoriale werking en Amerikaans imperialisme, en dat terwijl de boekhoudproblemen ook plotseling hier bleken te bestaan.

Het probleem is dat de overtuiging waarmee financieel bestuurders en accountants zich individueel (en anoniem) uiten in deze enquête in schrillend contrast staat tot de terughoudendheid van vertegenwoordigende organen. NCD (de club van directeuren en commissarissen) en zeker het VNO-NCW (de werkgevers) hebben niet bepaald voorop gelopen in het aandringen op versterking van de integriteit van het ondernemingsbestuur. Dit zie je wel vaker. De vertegenwoordigende organen zijn instituties op zichzelf geworden. Behoudendheid en angst om een bepaald deel van de achterban tegen zich in het harnas te jagen, leiden tot passiviteit. Een mooi voorbeeld was trouwens de verzekeringssector. Hier heeft het geweldig veel moeite gekost om via het Verbond van Verzekeraars te komen tot een effectieve code voor transparantie om het consumentenbelang en de integriteit van de sector te beschermen. Ondertussen bleek uit een enquête op het Nationaal Verzekeringscongres dat 70% van de tussenpersonen en andere verzekeringsbemiddelaars vond dat de sector 'aaneen hing van marketing en misleiding'.

Ook via andere wegen worden noodzakelijke aanpassingen bemoeilijkt. Europese regelgevers, en ook (niet anonieme) uitlatingen van bestuurders in de media laten vaak een grote terughoudendheid zien. In Nederland is het ministerie van Financiën de grote gangmaker, en de daarmee de positieve uitzondering. Zonder haar zou er weinig gebeurd zijn. Europese regelgevers, de EU bijvoorbeeld, zijn veel minder effectief gebleken, of laten zich zelfs geheel in beslag nemen door politieke 'spielerei'. De angst voor de genoemde extra-territoriale werking van de Amerikaanse Sarbanes Oxley Act heeft bij haar tot allerlei verdedigende reacties geleid en ons achterop doen raken. Dat is jammer want er valt gewoon nog te veel te verbeteren om te blijven steken in politieke spelletjes, en nota bene, zie de enquête, het veld wilt wel dat er iets gebeurd.

Publieke uitlatingen van bestuurders kennen ook een grote terughoudendheid. ABN Amro -

bestuurder Groenink kwam in eerste instantie met een bijzonder pragmatisch standpunt: aan de aanscherping in de VS, lees de Sarbanes Oxley Act, valt niet te ontkomen. In bedekte termen suggereerde hij dat dit nu eenmaal vast zit aan het feit dat Europese ondernemingen een beursnotering in Amerika willen hebben. Maar inmiddels is de duidelijkheid ook bij Groenink verdwenen. Vorige week in het NRC Handelsblad hekelde hij de macht van de Verenigde Staten, en de Sarbanes Oxley Act in het bijzonder. Dat is jammer. We hoeven zeker de Sarbanes Oxley Act niet klakkeloos over te nemen (er zitten heus wel schoonheidsfoutjes in), maar aan een soort equivalent ervan valt niet te ontkomen.

Blijkt uit de enquête nog iets anders? Zeker. De positie van de accountant komt uitgebreid aan bod. Ook hier blijken tegenstellingen tussen (de perceptie van) financieel bestuurders en accountants. Accountants zien een grotere noodzakelijke verwevenheid van advies- en controlewerkzaamheden. Enerzijds verwachten zij een veel grotere blijvende adviesfunctie bij bedrijven waar zij controlerend accountant zijn. Anderzijds zien zij een nauwere verwevenheid van de werkzaamheden zelf, met name tussen fiscaal en controlerend werk. Betekent dit dat accountants onvoldoende bewust zijn van de perceptie in het maatschappelijk verkeer die aandringt op beperking van de commerciële afhankelijkheid tussen accountant en ondernemer?

Ik denk dat er geen zwart-wit antwoord is. Het verschil kan gedeeltelijk veroorzaakt zijn doordat de financieel managers in de enquête komen van de 1000 grootste Nederlandse ondernemingen en de accountants vaak ook werken voor kleinere organisaties. Juist in kleinere organisaties heeft de accountant vaak een grotere rol. Of dit gewenst is laat ik even in het midden. Dit neemt niet weg dat er een probleem is. Het zou mij niet verbazen dat accountants nog onvoldoende bewust zijn van het alomvattende belang van de controleactiviteit dat niet vermengd mag worden met de schijn van een commerciële afhankelijkheid. Dit blijkt ook uit de grote bereidheid om mee te denken met de klant. Maar liefst de helft van de geënquêteerde accountants is bereid om boekhoudmethodes goed te keuren waarover interpretatieverschillen kunnen ontstaan. Misschien verontrustender is dat een aanzienlijk deel van de accountants en de meerderheid van de financieel bestuurders de vergoeding voor de accountant wil laten bepalen door het management zelf (de raad van bestuur), en dus niet door de commissarissen. De Sarbanes Oxley Act maakt het volstrekt duidelijk dat commissarissen (namelijk het audit committee dus) in de relatie met de accountant de hoofdrol moet spelen.

En - tot slot - wie denkt dat de grote stijgingen in salarissen van managers achter de rug zijn, vindt weinig ondersteuning in deze enquête. Slechts een kleine 7% van de financieel directeurs ziet zijn eigen beloning als hoog. Er zijn veel meer financieel directeurs die de accountantscontrole duur vinden (meer dan 62%!) dan dat er accountants zijn die vinden dat financieel directeurs veel verdienen (ruim 30%). Dus ook hier denken accountants mee met hun klant. Die sympathie van de accountant voor de portemonnee van de financieel directeur mag wel iets minder.

Arnoud W. Boot is hoogleraar financiële markten aan de Universiteit van Amsterdam en directeur van het Amsterdam Center for Corporate Finance (ACCF).

Copyright (c) 2004 Het Financieele Dagblad